

PEDRO BRUFAO CUIEL

"O DEREITO DE AUGAS ESTÁ DESEÑADO PARA ENTREGAR OS RÍOS E OS HUMIDAIAS ÁS EMPRESAS CON FINS PRODUTIVISTAS"

Entrevista por Belén Rodríguez

RÍOS CON VIDA, unha organización estatal dedicada á defensa dos cursos fluviais e do seu contorno, emprendeu unha serie de denuncias penais contra os titulares de certos aproveitamentos hidroeléctricos que operan en Galiza e que incumpren a normativa vixente sobre os recursos hidrolóxicos. Algunhas das empresas afectadas son Endesa, Iberdrola ou Gas Natural-Unión Fenosa. Entrevistamos ao seu presidente, Pedro Brufao Curiel, que ademais é Catedrático EU de Dereito Administrativo na Universidade de Estremadura e Máster en Dereito Ambiental e da Enerxía pola *Tulane Law School* de Nova Orleans, becado pola *Fulbright Commission*.

O FUTURO HIDROELÉCTRICO DE GALIZA

- Os dous plans hidroeléctricos que afectan a Galiza presumen de limitar a instalación de novas concesións e de regular de xeito máis restritivo os caudais ecolóxicos. É verdade?
- En realidade existe unha limitación, pero nós preguntámonos se de verdade se suporta a restrición real das chamadas concesións en carteira e afectará á chuvia de concesións dos últimos 15 anos, foco de corrupción onde os haxa. O réxime de caudais ambientais non é tal, dado que non se seguen os criterios técnicos que simulan o ciclo hidrolóxico, senón que se limitan a prescribir unha porcentaxe irrisoria para todo o ano, que ademais se incumpre de modo estrutural, como revelan moitos casos no Miño, no Eume e noutros ríos.
- Arestora nas bacías de Galiza Costa hai preto de 40 aproveitamentos outorgados pendentes de explotación. A Xunta está obrigada a darlles autorización para ser explotados?
- De acordo co Consello de Contas de Galiza, o outorgamento de decenas de concesións estivo pragado de irregularidades, por tanto, pódese revisar de oficio o acto administrativo e resolver en consecuencia para declarar a súa nulidade. Outra cousa é que a Xunta queira facelo e que os seus responsábeis amosen de parte de quen están.

"O réxime actual de caudais ambientais non segue criterios técnicos"

- Poderíanse levar a cabo antigos proxectos como o Salto do Navia ou do Eo, de hai máis de 50 anos?
- Todo novo proxecto, teña o tempo que teña a súa orixe, ten que someterse á lexislación actual, especialmente á Directiva Marco da Auga da UE e á normativa de espazos naturais. Ninguén pode pretender "fosilizar" o Dereito ao seu antollo para verse beneficiado. En canto ao proxecto do Alto Navia, o Tribunal Supremo afirmou nunha sentenza

memorábel que a nova normativa de impacto ambiental é de aplicación incluso para proxectos aprobados hai decenios.

DENUNCIAS PENAIS

- Cantos proxectos hidroeléctricos ou empresas concesionarias en Galiza ten denunciado Ríos con Vida na Fiscalía por presuntos delitos ecolóxicos?
- Denunciamos casos no Xallas, Umia, Landro, Grande, Eo, Miño, Eume, Loiro, Lárez, Deva, Tamuxe, Couso e Avia. Hai que ver o que custa no Estado español facer cumprir a Lei, pero é o que temos: unha situación xeneralizada de desgobierno, corrupción estrutural e desprezo do Estado de Dereito, que fai que algúns consideren subversivo que simplemente se esixa cumprir a Lei.
- Xa completaron a lista ou queda algún máis que denunciar?
- Non damos abasto e colaboramos con entidades locais que coñecen ben o territorio, facendo as funcións que debería desempeñar a Administración, cautiva de empresas deste tipo, sempre hai traballo que facer e chegamos a asuntos moi concretos dada a limitación de medios.

ENDESA-EUME

- Ríos con Vida denunciou en 2010 ante a Fiscalía a Endesa polo "secuestro do Eume" durante 50 anos. Que resultados se obtiveron?

- Polo de agora, por iniciativa da Fiscalía, pedíronse diversos tipos de documentación para seguir coa investigación oficial. Isto coincidiu coa instalación duns sifóns que liberan un exíguo caudal. O resultado máis importante foi que a sociedade viu como se pode desecar un río sen contemplacións nunha das zonas máis chuviosas de España. Por certo, a Xunta négase en redondo a darnos o texto da concesión con ocorrencias peregrinas polas que un alumno non aprobaría nin a primeira parte de Dereito Administrativo. Expoño estes disparates reais como exemplos nas miñas aulas, ante o inxenuo asombro dos rapaces e o sorriso cómplice dos estudantes maduros, que adoitan traballar na Administración.

- Tamén pide que unha vez liberado o caudal do Eume, se declare "reserva demanial", que significa iso?

- Que a Administración "reserve", esta vez con fins ambientais, ese río para que volva a selo e quede fóra das mans dos concesionarios, dado que o vixente Dereito de Augas está deseñado practicamente para entregar os ríos e os humidais aos concesionarios con fins produtivistas. Tamén esiximos que se declare a caducidade da concesión do encoro da Capela, por incumprir a concesión desde 1960. Toda concesión contén unhas cláusulas

Ramsés Pérez

Encoro na bacia do Sil.

las esenciais con certos elementos ambientais, como o soltar un volume mínimo de auga e o manter unha escala íctica eficaz, os cales non se dan neste caso.

"O desgoberno, a corrupción estrutural e o desprezo do Estado de Dereito por parte das Administracións fixeron que algúns consideren subversivo que, simplemente, se esixa cumprir a Lei"

- A fiscalía puxo en coñecemento desta denuncia á Comisión Nacional de Enerxía para cuantificar o posíbel enriquecemento ilícito de ENDESA. Ten feito Ríos con Vida algunha estimación?

- A estimación baséase no turbinado da auga de máis que debería terse liberado como caudal mínimo. Haberá entón que calcular, co prezo de kWh e a prezos de cada poxa de enerxía a ganancia obtida. Polo de agora, non sabemos nada deste importante asunto, verdadeiro acicate para que se cumpra a Lei, ao que habería que engadir os intereses correspondentes e proceder pola vía de constrinximento ao seu ingreso nas arcas públicas.

- ENDESA alega que ningunha administración lle obrigaba a manter o caudal ecolóxico. Que hai de verdade de nisto?

- Existe normativa de 1907, 1911, 1929 y 1942 que, por razóns de mantemento da riqueza pesqueira fluvial, obrigaba entón a todos os concesionarios a manter eses mal chamados "caudais ecolóxicos", cuestión recollida en cada resolución de outorgamento. O que acontece é que ninguén na Administración hidráulica quixo preocuparse durante un século destes asuntos até que, precisamente, actúa o Ministerio Fiscal. Todo isto, veño de expoñelo na obra *La revisión ambiental de concesiones y autorizaciones de aguas*, editado pola Fundación Nova Cultura da auga, cuxa publicación sufriu a xenreira de certos personaxes

"Durante un século ningunha Administración hidráulica se preocupou de facer cumprir os caudais ecolóxicos até que actuou o Ministerio Fiscal"

con responsabilidades públicas hidráulicas, para que non se editase.

- Ríos con Vida e ADEGA rexeitaron a proposta de ENDESA de executar a limpeza de 1.350 m³ de sedimentos nos fondos do encoro mediante un sistema de aspiración. Cal sería a alternativa?

- Que o responsábel, co seu diñeiro, se dedicase a cumprir a normativa de residuos, que obriga a tratalos e a depositalos nun lugar *ad hoc* e con todas as garantías. Tal e como expuxemos nas nosas alegacións, o río terminaría sendo un vertedoiro de lodos e sedimentos tóxicos: perda pública e ganancia privada.

FERROATLÁNTICA-XALLAS

- Medio Ambiente anulou "parcialmente" a declaración de impacto ambiental que a Xunta de Fraga aprobara no ano 2000 para que Ferroatlántica puidera "secuestrar" a Fervenza do Ézaro. Que consecuencias tivo esta nulidade parcial?

- Que coincidindo de novo coa actuación do Ministerio Fiscal, se liberase un exíguo caudal pola fervenza entón desecada, que antes se turbinaba por completo. Algo é algo, e un dos sím-

daiquí
Alimentos ecolóxicos a domicilio

Coídamos da terra para coidar de ti

www.daiqui.com

AGRICULTURA ECOLÓXICA
pedidos@daiqui.com
telf: 988 302 171/637 583 083

bolos de Galiza recuperou en parte o seu valor.

- Poderían derivarse deste feito responsabilidades penais para algúns excargos da Xunta?
- Os xuíces teñen a última palabra á hora de aplicar os tipos penais que rexen as accións e omisións dos que traballan con responsabilidades públicas. O tempo dirá e, a modo de aviso a navegantes, "que cada pau aguante a súa vela".
- En novembro de 2011, os xulgados condenaron a cinco meses de prisión a dous directivos de Ferroatlántica por provocar a catástrofe ecolóxica de 2007, polo baleirado ilegal do encoro da Fervenza en plena seca. Están satisfeitos coa resolución?
- Aínda que foi unha sentenza de conformidade, púxose negro sobre branco e oficialmente producíronse danos moi importantes.
- Pese a estes precedentes, a Xunta vén de aprobar tres novos saltos no Xallas, un río que xa sostén o 28% da potencia hidroeléctrica instalada na bacía Galiza-Costa...
- Non dispoño dos datos suficientes para responder esta pregunta. De comezo, chocaría co principio xurídico da consecución do "bo estado ecolóxico" da Directiva Marco da Auga da UE.

IBERDROLA-SIL

- Iberdrola tamén foi denunciada hai 3 anos por "secar" o río Sil por mor das obras de repotenciamento de Santo Estevo I, en zona de Rede Natura. Que diferencia este caso do baleirado ilegal do encoro da Fervenza no Xallas?
- Hai que ver con que tipo de autorizacións contou por parte da Confederación Hidrográfica do Miño-Sil e se

"O acordo entre a Xunta e Brenntag pode entenderse como unha subvención pública encuberta de 4 millóns de euros, o que se denominan subvencións perversas"

estas se axustaron ao Dereito: un mesmo feito ou feitos semellantes poden ter consecuencias xurídicas diferentes. Neste caso, aínda non houbo fallo xudicial.

- O río Sil prevé acoller a medio prazo novos proxectos hidroeléctricos. Iberdrola xa ten aprobada unha central reversíbel en Santa Cristina, e Unión Fenosa está a tramitar unha central de nova contrución de 763Mw en Edrada-Santo Estevo. Son asumíbeis a nivel ambiental e legal?
- Estes proxectos contan con moitos problemas respecto da normativa de

expropiacións, a defensa da propiedade privada, a Lei de procedemento administrativo, a de espazos naturais protexidos e a propia normativa de augas e da enerxía. En canto á súa afectación ambiental, se chegan a realizarse, suporían unha gravísima afección á Ribeira Sacra e ao Miño. Lembremos que un caso similar, e cuxo proxecto acabou arquivándose, foi o de *Storm King Mountain*, en Nova Iork, que supuxo o nacemento do Dereito Ambiental.

OUTROS RÍOS

- Con relación ao caso Brenntag no río Umia, o actual Executivo chegou a un acordo extraxudicial coa empresa polo que aceptou 5 millóns de euros de compensación pola catástrofe ecolóxica de 2007 cando o custe económico para as arcas públicas foi de 9 millóns de euros. Que opinión ten ao respecto?
- É unha maneira como outra calquera de eludir a Directiva de Responsabilidade Medioambiental e o principio contaminador-pagador, o que en pura análise económica do Dereito, pode entenderse como unha subvención pública encuberta de 4 millóns de euros, algo que os economistas denominan "subvencións perversas", pois atentan contra o mercado, o peto do contribuínte e o medio ambiente.
- Como valora a problemática da proliferación reiterada da cianobacteria *microcystis* no río Umia e o tratamento experimental que está a promover a Xunta para eliminar a toxina?
- A proliferación destas algas contaminantes é a consecuencia lóxica do desgraciado proxecto deste encoro hidroeléctrico, de infame lembranza. Os tratamentos con cortiza de árbores son o parche sobre outros parches que en nada solucionarán, "técnicas borxianas", que aumentan o esperento valleinclanESCO desta obra, valla o símil literario. O que hai que facer é declarar de oficio a caducidade da concesión, proceder á eliminación do encoro con cargo ao concesionario e, con bos plans de xestión da demanda da auga e coa axuda das augas subterráneas, ofrecer un abastecemento digno a Caldas de Reis.

Casa Perfeito María
Cociña caseira, natureza
e silencio
Costa Atlántica - Outes - A Coruña
Tfno: 981 851 009
www.casaperfeitomaria.com